

Zásadné míľniky v histórii nepočujúcich ľudí vo svete a v Rakúsku

Obsah

Zásadné míľniky v histórii nepočujúcich ľudí vo svete	2
1. Presadenie posunkového jazyka ako legitímneho jazyka	2
2. Vznik škôl a vzdelávacích inštitúcií pre nepočujúcich	2
3. Uznanie nepočujúcich ľudí ako plnohodnotných členov spoločnosti	2
4. Medzinárodné uznanie posunkových jazykov a práv nepočujúcich ľudí	3
5. Technologické inovácie na podporu nepočujúcich ľudí	3
6. Podpora kultúry a komunity Nepočujúcich	3
7. Pokrok vo výskume posunkových jazykov	4
8. Vznik vednej disciplíny: Deaf Studies	4
Záver	4
Zásadné míľniky a výsledky v Rakúsku	5
1. Založenie prvej školy pre nepočujúcich (1779)	5
2. Založenie WITAF (1865)	5
3. Založenie Rakúskeho zväzu nepočujúcich (ÖGLB) (1918)	5
4. Uznanie rakúskeho posunkového jazyka (2005)	5
5. ÖGS vyhlásený za nehmotné kultúrne dedičstvo (2013)	5
Bibliografia	6

Zásadné míľniky v histórii nepočujúcich ľudí vo svete

História nepočujúcich ľudí sa vyznačuje významnými pokrokmi a úspechmi, ktoré umožnili zachovať vlastnú identitu, presadzovať vlastné práva a získať uznanie v spoločnosti. Medzi tieto pozitívne udalosti patrí uznanie posunkových jazykov, zakladanie škôl pre nepočujúcich, vznik inštitúcií a foriem politického a kultúrneho sebaurčenia. Nasleduje prehľad niektorých hlavných míľnikov svetovej histórie nepočujúcich ľudí.

1. Presadenie posunkového jazyka ako plnohodnotného jazyka

Zásadným míľnikom v histórii Nepočujúcich ľudí je uznanie posunkového jazyka ako plnohodnotného jazyka. Až do 20. storočia bol posunkový jazyk často nesprávne chápaný a považovaný za menejcenný alebo neúplný. V roku 1957 americký lingvista William Stokoe začal dôkladný výskum, ktorým dokázal, že americký posunkový jazyk (ASL) je zložitý a samostatný jazyk s vlastnou gramatikou a syntaxou. Stokoeho výskumy zohrali kľúčovú úlohu pri celosvetovom uznaní posunkových jazykov ako legitímnych jazykov. Predstavovalo to pozitívny zlomový bod, ktorý nielenže zhodnotil jazyk Nepočujúcich ľudí, ale aj otvoril cestu k širšiemu uznaniu a sociálnemu začleneniu.

(pozri Rholetter Purdy 2016)

William Stokoe (1919 – 2000) (Foto: Archív Gallaudet University)

2. Vznik škôl a vzdelávacích inštitúcií pre nepočujúcich

Ďalším významným míľnikom bolo založenie škôl pre nepočujúcich ľudí, ktoré umožnilo nepočujúcim deťom prístup k vzdelaniu. V roku 1760 francúzsky kňaz Abbé de l'Épée otvoril v Paríži prvú verejnú školu pre nepočujúcich ľudí, ktorá je považovaná za zrod moderného vzdelávania nepočujúcich. Abbé de l'Épée vyvinul štruktúrovaný systém založený na posunkovom jazyku a jeho práca položila základy pre súčasné chápanie hluchoty nielen ako postihnutia, ale aj ako kultúry.

Charles-Michel de l'Épée (1712 – 1789) (Foto: Wikipedia)

Ďalšou významnou udalosťou bolo založenie Gallaudet University vo Washingtone D.C. v roku 1864, prvej univerzity na svete špecificky prístupnej pre Nepočujúcich študentov. Táto inštitúcia zohrala ústrednú úlohu v posilnení postavenia komunity Nepočujúcich a v propagovaní akademických a kultúrnych prínosov nepočujúcich ľudí.

(pozri Nieves 2016)

Gallaudet University (Foto: Gallaudet University)

3. Uznanie nepočujúcich ľudí ako plnohodnotných členov spoločnosti

Kľúčovým krokom v pozitívnom vývoji Nepočujúcich ľudí bolo rastúce uznanie Nepočujúcich ľudí ako plnohodnotných členov spoločnosti. Významným príkladom je protest „Deaf President Now“ z roku 1988 na Gallaudet University. Nepočujúcim študentom sa podarilo dosiahnuť zvolenie prvého Nepočujúceho prezidenta univerzity.

Tento protest nebol len úspechom pre komunitu Gallaudetu, ale aj dôležitým krokom v celosvetovom boji za politické a sociálne uznanie Nepočujúcich ľudí. Toto víťazstvo posilnilo sebavedomie Nepočujúcich ľudí a ďalej upevnilo ich práva na kultúrnu a jazykovú identitu.

Protest „Deaf President Now“ inšpiroval novú generáciu Nepočujúcich ľudí, aby aktívne obhajovali svoje práva a našli si hlas v spoločnosti.

(pozri Lindquist Bergey/Gannon 2016)

Deaf President Now Protest (Foto: Archív Gallaudet University)

4. Medzinárodné uznanie posunkových jazykov a práv nepočujúcich ľudí

Ďalším dôležitým pokrokom bolo medzinárodné uznanie práv Nepočujúcich ľudí. V roku 2006 bol prijatý „Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím“, ktorý zaručuje Nepočujúcim ľuďom na celom svete právo na vzdelávanie v posunkovom jazyku, na prístup k informáciám a na plnú účasť v spoločnosti. Tento Dohovor predstavuje historický úspech, pretože zdôraznil práva Nepočujúcich ľudí na globálnej úrovni a vytvoril základy pre právnu ochranu.

(pozri Pabsch 2016)

Mimoriadne pozitívnym signálom uznania posunkových jazykov bolo ustanovenie „Medzinárodného dňa posunkových jazykov“, ktorý sa každoročne oslavuje 23. septembra. Tento deň prispel k zvýšeniu povedomia o význame posunkového jazyka ako kultúrneho a identitárneho prvku Nepočujúcich ľudí.

(pozri Moss 2016)

Flashmob k Medzinárodnému dňu posunkových jazykov 2024 na hlavnej stanici vo Viedni (Foto: ÖBB/Andreas Scheiblecker)

5. Technologické inovácie na podporu nepočujúcich ľudí

Od roku 2000 došlo k významným technologickým pokrokom, ako sú moderné služby titulkovania, smartfóny a videohovory, ktoré výrazne uľahčili nepočujúcim ľuďom prístup k informáciám a komunikáciu s ostatnými.

Tieto technologické inovácie prispeli k lepšiemu začleneniu nepočujúcich osôb do vzdelávania, práce a každodenného života.

(pozri Bravin 2016)

6. Podpora kultúry a komunity Nepočujúcich

V posledných desaťročiach sa kultúra Nepočujúcich čoraz viac etablovala ako samostatná kultúra s vlastnou históriou, umením a tradíciami. Obzvlášť významným vývojom bol vznik a uznanie Deaf Arts (umenia Nepočujúcich), ktoré zahŕňa divadlo v posunkovom jazyku, literatúru a hudbu. Aj filmy Nepočujúcich, ktoré rozprávajú o svete z pohľadu nepočujúcich osôb, predstavujú dôležité kultúrne obohatenie komunity Nepočujúcich.

(pozri Rholetter 2016)

Okrem toho sa v mnohých krajinách rozvinulo hnutie Deaf Pride, ktoré posilnilo povedomie o identite a právach nepočujúcich osôb a podporilo väčšie sociálne začlenenie. Pojem „Deaf Culture“ sa vzťahuje na kultúrnu identitu nepočujúcich osôb, ktoré si s hrdosťou zachovávajú vlastný jazyk, históriu a hodnoty.

(pozri Emery 2016)

7. Pokrok vo výskume posunkových jazykov

Vedecké uznanie a štúdium posunkových jazykov predstavuje ďalšiu dôležitú pozitívnu etapu. Vznik univerzít a výskumných inštitútov špecializovaných na lingvistiku posunkových jazykov umožnil hlbšie porozumenie posunkového jazyka ako úplného a komplexného jazyka.

Tieto výskumy nielen potvrdili lingvistický význam posunkových jazykov, ale aj rozšírili chápanie toho, ako posunkový jazyk ovplyvňuje myslenie a vnímanie Nepočujúcich osôb.

(pozri Bauman/Murray 2016)

8. Vznik disciplíny: Deaf Studies

Oblasť Deaf Studies vznikla z hnutia Nepočujúcich v 70. rokoch 20. storočia. Spočiatku pozostávala z niekoľkých seminárov, ale v 80. a 90. rokoch sa rozvinula až do podoby bakalárskeho študijného programu a následne aj magisterského programu na Gallaudet University vo Washingtone D.C.

Deaf Studies sa zameriavajú na opis identity Nepočujúcich ako kultúrneho, a nie patologického fenoménu (Murray & Bauman 2014), čím predstavujú zmenu oproti iným disciplínam, najmä medicíne a vzdelávaniu, ktoré prijímajú audiologický pohľad na hluchotu bez zohľadnenia mocenských dynamík, ktoré sú s ňou spojené.

→ Hluchota ako sebaurčený a odlišný spôsob bytia, nie ako deficit alebo postihnutie → Koncept Deaf Gain ako protiklad „straty sluchu“: pozitívny pohľad na hluchotu ako obohatenie

Záver

História nepočujúcich osôb vo svete je históriou pokroku, boja za uznanie a rozvoja osobitej kultúrnej identity. Uznanie posunkového jazyka ako plnohodnotného jazyka, vznik škôl a univerzít pre nepočujúce osoby, posilnenie politických a kultúrnych práv a zavedenie inovatívnych technológií otvorili nové príležitosti a podporili väčšie začlenenie do spoločnosti.

Hoci stále zostáva mnoho výziev, tieto pozitívne etapy predstavujú znak neustáleho pokroku a trvalého úsilia komunity Nepočujúcich, ktorá bude aj v budúcnosti pokračovať v presadzovaní inkluzívnejšej a spravodlivejšej spoločnosti.

Kľúčové etapy a úspechy v Rakúsku

História nepočujúcich osôb v Rakúsku sa vyznačuje dôležitými etapami, ktoré prispeli k uznaniu kultúry Nepočujúcich a rakúskeho posunkového jazyka ako plnohodnotnej formy komunikácie. Nižšie sú uvedené niektoré z hlavných úspechov v histórii nepočujúcich osôb v Rakúsku:

1. Založenie prvej školy pre nepočujúcich (1779)

Prvým dôležitým krokom v histórii nepočujúcich osôb v Rakúsku bolo založenie prvej školy pre nepočujúce osoby vo Viedni v roku 1779. Táto škola, ktorú založil Johann Friedrich Stork, položila základy vzdelávania nepočujúcich osôb. Bola jednou z prvých v Európe, ktorá poskytovala špecializované vzdelávanie pre nepočujúce deti.

2. Založenie WITAF (1865)

WITAF (Viedenské združenie pre pomoc nepočujúcim osobám) bolo založené v roku 1865. Pôvodne nazývané „Wiener Taubstummenfürsorgeverband“, bolo prvým združením pre nepočujúce osoby, ktoré založili Alexander Venus, riaditeľ c. a k. ústavu pre nepočujúcich, a Adalbert Lampe. V roku 2018 bol názov združenia oficiálne zmenený na „WITAF – Seit 1865 im Dienste der Gehörlosen“, čím sa odstránil dnes za diskriminačný považovaný výraz „taubstumm“, pričom akronym sa z historických dôvodov zachoval.

3. Založenie Rakúskeho zväzu nepočujúcich (ÖGLB) (1918)

Rakúsky zväz nepočujúcich (ÖGLB) bol založený v roku 1918 a zaoberá sa obhajobou práv Nepočujúcich osôb. Zohráva ústrednú úlohu pri zvyšovaní povedomia o potrebách komunity Nepočujúcich a usiluje sa o zlepšenie ich životných podmienok. ÖGLB sa stal dôležitou referenčnou sieťou pre nepočujúce osoby v Rakúsku.

4. Uznanie rakúskeho posunkového jazyka (2005)

Zásadný zlom nastal s právnym uznaním rakúskeho posunkového jazyka (ÖGS) v roku 2005. Týmto krokom sa posunkový jazyk oficiálne uznal ako plnohodnotný jazyk, rovnocenný s hovorenou nemčinou. Toto uznanie prispelo k väčšiemu zvýšeniu povedomia o kultúrnych a jazykových potrebách nepočujúcich osôb a zlepšilo ich postavenie v spoločnosti.

5. Vyhlásenie ÖGS za nemotné kultúrne dedičstvo (2013)

V roku 2013 bol rakúsky posunkový jazyk (ÖGS) uznaný organizáciou UNESCO za nemotné kultúrne dedičstvo.

(pozri Krausneker 2016)

Bibliografia

- Bauman H.-D.L./Murray, J.M. (2016): Deaf Studies. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 272-276.
- Bravin, P.W. (2016): Wireless Technology. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 955-957.
- Emery, S.D. (2016): Deaf Rights Activism, Global Protests. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 266-271.
- Krausneker, V. (2016): International Linguistic Minority Law. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 599-601.
- Lindquist Bergey, J./Gannon, J.R. (2016): Deaf President Now Protest. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 261-263.
- Moss, K. (2016): International Day of Sign Language. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 484-485.
- Nieves, B. (2016): Deaf Education History. Pre-1880. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 182-186.
- Pabsch, A. (2016): UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 985-990.

Rholetter Purdy, E. (2016): Deaf History. 1921-1980. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.):
The Sage Deaf Studies Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 202-206.

Rholetter, W. (2016): Artists. In: Gertz, G./Boudreault, P. (Hg.): The Sage Deaf Studies
Encyclopedia. Los Angeles: SAGE, S. 42-45.